Çankırı Karatekin Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi Dergisi
Y.2013, Cilt 3, Sayı 2, ss.143-167

Çankırı Karatekin University
Journal of the Faculty of Economics
and Administrative Sciences
Y.2013, Volume 3, Issue 2, pp.143-167

Beyaz Yaka Suçları ve Finansal Yolsuzluklar

Fatih ŞENTÜRK

Sorumlu Yazar, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, fatihsenturk78@gmail.com

Murat KASAP

Emniyet Genel Müdürlüğü, 4.Sınıf Emniyet Müdürü, muratkasap76@hotmail.com

Özet

Hukuk düzenine aykırı fiil olarak tanımlanan suç, oluşum gösterdiği toplumda hem ekonomik açıdan hem de ruhsal açıdan olumsuz etki meydana getirmektedir. Bireyleri suç işlemeye yönelten biyolojik, psikolojik, sosyolojik etkenlerin yanında mesleki deneyimler gibi çeşitli faktörler bulunmaktadır. 1939 yılında suç teorisine ilişkin yapmış olduğu bir çalışmada Edwin Sutherland, kişiler tarafından işlenen mesleki suçların nedenini kişinin kazanmış olduğu hayat deneyimine ve çevresinden öğrenmiş olduğu bir takım olgulara bağlamaktadır. Suç türleri içerisinde oluşturduğu tahribat açısından belki de en önemlisi konumunda olan ve bilinenin aksine yüksek sınıfa mensup kişilerin işlemiş olduğu suçlar olarak ifade edebileceğimiz beyaz yaka suçları klasik bir suçtan kat kat daha etkili olmaktadır. Öyle ki devletleri, toplumları, işletmeleri ve kişileri önemli düzeyde mali kayıplara ve psikolojik çöküşlere uğratan bu suçları, işinde çok iyi konuma gelmiş saygın profesyoneller işlemektedir. Bu çalışma ile beyaz yaka suçları kavramsal bir bakış ile ayrıntılarıyla irdelenmiş ve meydana getirmiş olduğu ekonomik kayıplara ilişkin dikkat çekici örnekler verilerek bu suçların ne kadar etkin bir suç türü olduğu üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Suç, Beyaz Yaka Suçu, Finansal Yolsuzluk
JEL Sınıflandırma Kodları: M40, M42, M48

White-Collar Crimes and Financial Corruptions

Abstract

Crime, defined as act which is contrary to the law, creates negative influence in the society both economically and spiritually. There are various factors like professional experience as well as biological, psychological and sociological ones that make individuals turn to crime. Edwin Sutherland claim that life experiences and some facts learned from the environment account for occupational crimes in his study on the theory of crime in 1939. White-collar crime, which is perhaps the most important of types of crime in terms of havoc and committed by the superior contrary to common belief, has much more influence than conventional crime. This crime, which inflict significant financial loses and psychological collapse on states, communities, businesses and people, are committed by well-respected professionals in their business. In this study, white collar crimes are examined with conceptual view and detailed. Besides, this study explain this type of crime is so forceful, by giving remarkable examples on economic losses.

Keywords: Crime, White-Collar Crime, Financial Corruption
JEL Classification Codes: M40, M42, M48

Atıfda bulunmak için…| Cite this paper | Şentürk, F. & Kasap, M. (2013). Beyaz Yaka Suçları ve Finansal Yolsuzluklar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 143-167.

1. Giriş

Günümüzde artan ticari faaliyet hacmine bağlı olarak uluslararası faaliyetlerde sınırların tamamen yok olması, gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri ile finansal sistem ve piyasaların bütünleşmiş bir yapıda işlemeye başlaması, ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde birçok kolaylıklar sağlamıştır.

Ekonomik ilişkilerin ve ticari faaliyetlerin yaygınlaşması ve çeşitlenmesi finansal sistemin etkin bir biçimde işleyişini sağlaması için çeşitli otorite ve ülkeler tarafından kurallar ve sınırlamaların getirilmesine neden olmuştur. Kuralların artışına paralel olarak yaşanan kural ihlallerinin sayısı da artmıştır. Bu kural ihlallerinden ön plana çıkanı ise beyaz yaka suçlarıdır (white-collar crimes). Bu suçlar; işletme çalışanlarını, işletme sahiplerini, yatırımcıları, devleti ve hatta tüm toplumu/toplumları ilgilendiren bir özelliğe sahiptir.

"Saygınlık ve yüksek sosyal statü sahibi kişilerin, mesleklerinin icrası esnasında işledikleri suçlar" şeklinde de tanımlanabilen beyaz yaka suçları, toplumda tam manası ile bilinmemekte ya da yanlış bilinmektedir. Hatta işletme sahiplerinin ve kamu yetkililerinin bile farkında olmadığı suçlar olarak literatürdeki yerini almıştır (Payne, 2011, 2).

Beyaz yaka suçları 1980'lerin sonuna kadar kamuoyu tarafından genel anlamda suç olarak tanınan ve algılanan bir olgu olmamasına rağmen bugün hem kriminolojide, hem de ekonomik hayatta önemli bir yer edinmiştir. Dünyada beyaz yaka suçları, probleminin kökleri esasında endüstri toplumunun sosyal çatışmalarından kaynaklanmaktadır. Bulunduğu toplumda veya ortamda egemen olan elit sınıflar ve toplumun daha az imtiyazlı sınıfları arasındaki güç ve çıkar çatışması olarak da ifade edebileceğimiz bu çatışmanın temelinde gelir dağılımının dengesiz bir şekilde oluşması yatmaktadır. Bu nedenlerden dolayı çeşitli yasal olmayan davranışlar da gündeme gelmektedir (Beşe, 2006, 469).

Bu çalışmada uluslararası ve ulusal alanda beyaz yaka suçlarının kavramsal çerçevesi ana başlığı altında, suç ve ekonomik suç ile ilgili bilgiler verilmiş, akabinde de beyaz yaka suçlarının tanımı, özellikleri, sınıflandırılması, sebepleri, failleri, kurbanları, beyaz yaka suçlarının tespiti, önlenmesi, verdiği zararlar ve maliyetlerinin ölçülmesindeki zorluklar anlatılmıştır. Son bölümde ise özellikle son dönemde önemli izler bırakan beyaz yaka suç vakalarından bazılarına yer verilerek çalışma tamamlanmıştır.

2. Suç Kavramına Genel Bakış

Suç, insanlığın var oluşundan bu yana toplumun düzenini bozan ve engellenemeyen bir durumdur. Günümüzde suç ve suçlu profillerinde değişiklikler gözlemlenmektedir. Suçlar ferdi olmaktan çıkıp örgütlü bir yapıya

bürünmektedir. Teknolojinin gelişmesi ve iletişimin kolaylaşması suç işleyenler için örgütlü yapı kurmayı kolaylaştırmıştır (Kasap, 2013, 122).

2.1. Suç Kavramı

"Suç, hukuk kurallarının toplum için zararlı veya tehlikeli görerek yasakladığı ve cezai yaptırıma bağladığı eylem" olarak tanımlanmaktadır. Başka bir tanımda ise "hukuk düzeninin, sonucunu cezalandırdığı fiillere verilen ad" olarak da nitelendirilebilmektedir. Durkheim'e göre ise suç; "toplum halinde yaşama şartlarına yönelmiş her türlü saldırıdır" (Ayhan ve Çubukçu, 2007, s.31). Suç adalete, dolayısıyla topluma yönelmiş bir sosyal tehlikedir. Hukuk düzeni; bu tehlikenin önüne geçmek için suç ve tehlike olarak nitelendirilen fiillere müeyyide uygular, cezalandırır (Nurullah, 2009, 49).

"Hukukun bittiği yerde zorbalık başlar." (John Locke)

Hukuk, insanların içtimai, müşterek hayatını haricen tanzim eden, zorlayıcı kurallardır. Bu bağlamda ceza hukukunun suç tariflerinde esas teşkil eden husus, fiilin suç olması için kanun koyucu tarafından cezalandırılmış bulunmasıdır (Dönmezer, 2002, s.1). Diğer bir tanımda suç, *"ceza yasaları ile hükmedilen bir ihmal veya kötü davranışın adıdır";* buradan hareketle bazı cezaların ihlaline göre dağıtılabileceği sonucu çıkmaktadır. Ceza, yerine göre para cezası, hapis cezası veya her ikisine dönüşebilir (Bologna, 1993, 1).

2.2. Suçun Oluşumu, Faktörleri ve Teoriler

Günümüzde insanların hangi nedenlerle suç işlediklerini ortaya koymak amacıyla geliştirilmiş olan çok sayıda teori bulunmaktadır. Genel olarak birçoğunun temelinde aşağıda yer alan varsayım bulunmaktadır (Bozkurt, 2009, 101):

"İnsanlar, diğer canlıların tersine çoğunlukla kendilerini düşünürler." (Nejat Bozkurt)

Suç kavramının ayrımı, çalışmanın konusu olan beyaz yaka suçları açısından incelendiğinde klasik suç kavramı ortaya çıkmaktadır. Klasik suç kavramı aslında yasaların, sonucunu cezalandırdığı fiillerdir. Bu fiilleri gerçekleştiren kişilerin, bu fiillerin getirilerini ve maliyetlerini düşünerek hareket ettikleri varsayılır. Bu bağlamda kanunlar kişilerin, gerekli olan hukuk bilgisine sahip olduğunu kabul eder. Klasik suç teorisi de denilen bu durum için şöyle bir bakış açısı söz konusudur.

Klasik suç teorisi, fertlerin kanundışı bir harekete girişmeden önce maliyet analizi yaparak karar verecekleri temeline dayanmaktadır. Bu insanlar kendilerine göre "mantıklı bir seçim" yapmaktadırlar. Klasik suç biliminin ***"faydacılık"*** temeline dayanan felsefi bir yapısı bulunmaktadır. Bununla birlikte insanların mantıklı bir temele dayanarak suç işlemeye kalkıştıkları kabulü de vardır. Klasik suç bilimine

göre, insan suçun olası getirisine ve cezasına bakarak ne yapacağına karar vermektedir. ***"İşlenecek suçun sonunda elde edilecek yarar, çekilebilecek cezadan daha fazla ise, suça yönelim daha baskın çıkmaktadır."*** Dolayısıyla verilebilecek cezanın boyutu davranış biçimini kontrol etmektedir (Bozkurt, 2009, 101).

Klasik suç teorisinin yukarıda ifade edilen kabulünde bazı sorunlar bulunmaktadır. İnsanlar bazen kanundışı yolla bir yarar sağlamak istediklerinde, bunun getireceği cezayı dikkate almamaktadırlar. Katlanılacak cezaların etkileri insandan insana değişebilmektedir. Özellikle birçok işletme çalışanı, iyimser bir yaklaşımla yakalanmayacakları varsayımıyla, karşı karşıya kalabilecekleri cezayı düşünmeden hile yapabilmektedir (Bozkurt, 2009, 102).

Ekonomik çarpıklık düşünüldüğünde, yani "yüksek eğitimliler için yüksek teknolojili kaliteli işler, yüksek gelirler ve düşük eğitimliler için düşük ücretli işleri" düşünürsek suçların ortaya çıkmasında önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer taraftan suçların oluşumuna yol açan şeyin ihtiyaçlardan ziyade hırslardan kaynaklanmakta ve günümüzde ***"hırslar"*** ön plana çıkmaktadır. Hırs, bir toplumu çevrelediği zaman ve kişisel çıkarlar kamu menfaatinin önüne geçmeye başladığında toplumdaki ortak fayda olgusu yok olmaya başlamaktadır (Bologna, 1993, 1). Söz konusu bu durum; açgözlülük, hırs ve buna benzer etkenler, insanları suç işlemeye motive etmektedir. Suçu belirleyici etkenler, olası kurbanların faaliyetlerinden doğmaktadır. Bir işletme çalışanını ***suç işlemeye iten etkenler*** aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir (Bozkurt, 2009, 102);

- Suç işlemeye yarayacak uygun hedeflerin bulunması (örneğin, işletmeler gibi),
- Uygun koruyucuların olmaması (örneğin, denetçi veya güvenlik elemanlarının bulunmaması gibi),
- Suça motive olmuş çalışanların bulunmasıdır (örneğin, aşırı borçlu veya mutsuz çalışanların varlığı gibi).

Suçun oluşumuna etki eden faktörlerin dayanak noktası olan dört farklı teori bulunmaktadır. Bu faktörler aşağıda kısaca açıklanmıştır (Bozkurt, 2009, 102–103).

- ***Biyolojik Teoriler:*** Biyolojik nedenler, suç işleme kararını fayda-maliyet analizine dayandırmamaktadır. Suç işleme kararının verilmesinde, fiziksel karakterin etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Suç işleme eğilimini doğuma kadar götürme yaklaşımı bulunmaktadır. Son zamanlarda biyolojik teoriler, içinde bulunulan çevrenin etkisini de dikkate almaktadır.

- ***Psikolojik Teoriler:*** Psikolojiye dayanan teoriler, suç işleme davranışını, zihinsel sürecin bir ürünü olarak görmektedir. Teorilerin yaklaşımları, ilk çocukluk dönemlerine kadar dayanmakta ve bilinçaltı dürtüler ile suça yönelik davranışlar açıklanmaktadır.

- ***Sosyal Yapı Teorileri:*** Sosyal yapı teorileri, suça yönelik davranışları insanın içinde bulunduğu sosyal yapıya dayanarak açıklamaktadır. Örneğin, ABD'de suç oranının yüksek olması, Japonya'da ise düşük olması bu mantıkla açıklanmaya çalışılmaktadır. Toplumda düşük düzeydeki insan kitleleri arasındaki suç oranının yüksekliğini dikkate alırlar. Ancak işletme çalışanlarının yaptıkları hilelerin nedenlerini buna dayandıran bir araştırma bulunmamaktadır.

- ***Farklılaşma Teorileri:*** Farklılaşma teorileri, suça yönelik davranışın bir şekilde öğrenildiğini ifade etmektedir. Örneğin bir tepe yöneticisi, işletmesinin karlılık durumunu olduğundan iyi göstermek amacıyla mali tablo rakamları üzerinde oynarsa, bu yaptığını daha önceden bir şekilde öğrenmiştir. Bu yöndeki teorilere göre, suçun çalışanın sosyal alandaki deneyimlerinde bulunabilmektedir. Sosyal hayat teorilerine göre, sosyal yapı içinde korumasız kalmış her fert, suç işlemeye aday biri olarak görülebilmektedir.

Edwin Hardin Sutherland tarafından ortaya konan *"**Farklılıkların Birleşmesi Teorisi**",* kişiler tarafından işlenen mesleki suçların nedenlerini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu teori, kişinin yaşadığı hayat deneyimlerini dikkate almaktadır. Suçun işlendiği tarihe kadar kişinin elde etmiş olduğu eğilim ve yetenekler olayda önemli bir yer tutmaktadır. Dolayısıyla kişide var olan eğilim ve yeteneklerin suçun işlenmesine neden olduğu bu teori aracılığı ile iddia edilmektedir. *Farklılıkların Birleşme Teorisi* kapsamında aşağıda sıralanan tespitler yapılmıştır (Bozkurt, 2009, 104):

- Suç öğrenilmektedir. Buna göre kişideki suç işleme güdüsü biyolojik kalıtımla geçmemektedir. Suç işlemede bir yetişme süreci olduğu ifade edilmektedir.

- Suç, karşılıklı temas halinde bulunma süreci içerisinde var olan ilişkiler aracılığı ile öğrenilmektedir.

- Suç olan eylemin öğrenilmesi, özellikle ilk gruplar içinde gerçekleşmektedir. Örneğin bir muhasebeci vergi kaçırmayı yanında çalıştığı kişiden öğrenmektedir. Diğer taraftan bir satın alma elemanı rüşvet alabileceğini, içinde bulunduğu ortamdan veya aynı eylemi yapan bir yakınından öğrenebilmektedir.

- Suç işleme eylemi öğrenildiği zaman, öğrenilen suç işleme tekniklerinin bir kısmı karmaşık olabileceği gibi, bir kısmı da basit olabilmektedir. Ayrıca bu kapsama; motivasyonlar, yönlendirmeler ve haklı gösterme kriterleri de girmektedir.

- Kişinin içinde bulunduğu ortamda veya çevresinde sürekli kanunların ihlal edilebileceğini veya edilemeyeceğini telkin eden kişiler bulunmaktadır.

- Kişi, daha çok kanunların ihlal edilebileceğini telkin eden ortamlarda bulunduğu için suçlu olmaktadır. Burada kişinin içinde bulunduğu kültür yapısı, suç işleme veya işlememesinde oldukça etkin olabilmektedir. Örneğin, kayıt dışı ekonominin yaygın olduğu ülkelerde, her işe başlayan işverenin öncelikle vergi kaçırmayı düşünebilmesi, bu bağlamda açıklanabilir. Teori kapsamında buna "Farklılıkların Birleşmesi" adı verilmektedir.

- Farklılıkların birleşmesi, sıklığa, devam süresine, öncelikler sırasına ve yoğunluğa göre değişebilmektedir.

- Suçu oluşturan eylemleri öğrenme süreci, diğer öğrenme süreçlerindeki işleyiş gibidir. İşin içinde taklit unsuru bulunmamaktadır.

- Suçun işlenme nedeni, örneğin tek başına ihtiyaç veya baskı gibi dürtülerle açıklanamamaktadır.

2.3. Suçun Sınıflandırılması

Suçu çeşitli açılardan sınıflandırabiliriz. Bunlardan bir tanesi, suçun şahıslara veya mülklere karşı işlenip işlenmemesidir. Bunun yanında niyet unsuru dikkate alınarak da suçu sınıflandırmak mümkündür.

Şahıslara veya mülklere karşı işlenen suçlar ya açıktan ya da gizlice işlenir. Şahıslara yönelik suçlara örnek olarak cinayet, taksirli adam öldürme, tecavüz, saldırı ve darp gösterilebilir. Mülke yönelik suçlara ise hırsızlık, soygun ve zimmete geçirme gibi örnekler verilebilir. Dolandırıcılık ve hile gibi yollar ile oluşan suçlar ise hem şahıslara hem de mülklere karşı olabilir. Şahıslara yönelik girişilen suçlara (şiddet suçları) mülklere karşı girişilen suçlardan daha ciddi bir durum nazarı ile bakılmaktadır. Bu nedenle bunlara verilen cezalar ikincisine göre daha ağır olmaktadır (Bologna, 1993, 2).

Suçlar ayrıca niyet unsurunun varlığına göre kanıtlanabilir olan ve olmayanlar şeklinde bir ayrıma da tabi tutulabilir. Ancak, yasanın göz ardı edilmesi mazeret değildir. Herkesin belirli limitler dahilinde yasadan haberdar olmak zorunluluğu vardır (Bologna, 1993, 2).

2.4. Suçun Ortaya Çıkartılması

Suçlar genel olarak suçun mağdurları veya kurbanlarının iddiaları ve şikâyetleri, ayrıca da yurtsever vatandaşların yardımları doğrultusunda yetkili kişiler tarafından teşhis edilir ve dosyalanır. Suçlar ayrıca yetkili kişilerin kendi gözlemlemeleri ve çalışmaları neticesinde de aydınlığa kavuşur (Bologna, 1993, 2).

Zimmet, kurumsal varlıkların çalınması ve finansal verilerin yanlış beyan edilmesi gibi suçlar ise işlendikleri zaman genel olarak kurbanlar, üçüncül şahıs tanıklar veya yetkili araştırmacılar tarafından gözlemlenemez. Gerçekte, bu tür suçlarda çoğu zaman yanıltmaca, gizleme, örtbas ve delillerin karartılması gibi eylemler vasıtasıyla da suça isnat faaliyetlerinin üzerinin örtülmesi sağlanmaya çalışılır. Bu suçların tespit edilmesi oldukça zordur. Denetleme ve soruşturma becerileri gerektirmektedir (Bologna, 1993, 2).

3. Ekonomik Suç ve Özellikleri

Klasik anlamada suç kavramı, suçun oluşumu, suçun sınıflandırılması, suçun ortaya çıkartılması konularına değindikten sonra kısaca ekonomik suç kavramı bu bölümde açıklanmıştır.

3.1. Ekonomik Suç Kavramı

Ekonomik suç kayıt altına alınmayan kamu otoritesinin kontrolü dışında olan ve kamu düzenini korumak için çıkarılan kanunlara aykırı olarak cereyan ettikleri için cezalandırılan fiillerdir. Ekonomik suçlar, kaçakçılık, dolandırıcılık ve sahtecilik şeklinde gerçekleşebilir. Hangi suçların ekonomik suçlar arasında sayılacağı ise tartışmalıdır (Beşe, 2006, 470).

Ekonomik suçun tanımı "*ekonomik faaliyetlerin düzenli işleyişi şeklindeki genel ekonomik yararı ve bu hukuksal yararı koruma altına alan hukuk kurallarını ihlal eden eylemler"* şeklinde yapılmaktadır (Dursun, 2006, 38).

Ekonomik suçluluk için mutlaka gerekli olan kriterler şunlardır (Beşe, 2006, 470);

- Ekonomi ile ilgili olarak kişinin ceza ile tehdit edilen davranışta bulunması,
- Bu davranışın bir mesleğin icrası esnasında sonuçlanması,
- Güven ve itimadın, yetkinin kötüye kullanılması.

Ekonomik suçlar içerisinde en yaygın olanı yolsuzluktur. Yolsuzluk ise Birleşmiş Milletler Bölgelerarası Suç ve Adalet Araştırma Enstitüsü (UNICRI) tarafından

"kamu ve özel kuruluşların karar verme mekanizmalarındaki yozlaşma ve bozulma", dünya bankası tarafından da kamu gücünün özel çıkarılması amacıyla kötüye kullanılması şeklinde tanımlanmıştır (Beşe, 2006, 470).

3.2. Ekonomik Suçların Özellikleri

Ekonomik suçun özelliklerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (İnceoğlu, 2006, 10–20):

- Genellikle bir tehlike suçu seklinde karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik düzeni zarara uğratmakta ya da zarar tehlikesine sokmaktadır.

- Mağdur sayısı çoktur. Ekonomik suçlar, ekonomik düzeni zarara uğrattıkları için esasen bu suçlar dolayısıyla o ekonomik düzene tabi olan herkesin zarar görmesi ihtimali mevcuttur. Ekonomik anlamda büyük zararlara yol açmaktadır. Bu suçlar karmaşık bir yapıya sahiptir ve bu nedenle birçok halde bu suçlardan dolayı zarar görenler, suç işlendiğinin bile farkına varmamaktadır.

- Suç faillerinin yapısı adi suçlara oranla farklılık göstermektedir. Ekonomik suçları işleyen faillerinin yapılarının genellikle adi suçlardan farklılıklar gösterdiği ve bu kimselerin toplum içerisinde saygın ve yüksek statü sahibi kimseler oldukları uzun zamandır bilinmektedir.

- Organize bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Ekonominin ve buna bağlı olarak ekonomik suçların her geçen gün daha karmaşık bir yapıya bürünmesi, doğal olarak ekonomik suçların da günümüzde organize bir şekilde karşımıza çıkmasına neden olmaktadır. Bu suçların failleri çoğu zaman sonuca ulaşabilmek için başkaları ile işbirliği yapmaktadırlar.

Ekonomik suçlarda suçun gizlenmesi amacıyla kullanılan en önemli araç, maskeleme veya kamuflajdır. Böylece yasal olmayan kanal/araçlarla temin edilen kazançlar meşru kanallara akıtılmakta, meşru ekonomik piyasalarda ikinci bir ayak oluşturularak, hukuka aykırı fiillerin örtülmesi, gizlenmesi amacıyla para aklama operasyonları gerçekleştirilmektedir (Kasap, 2013, 123).

4. Beyaz Yaka Suçları

4.1. Beyaz Yaka Suç Kavramı

Sutherland (1883–1950), mesleki suçların ortaya çıkması alanında önemli bir konuma sahip bilim adamlarından biridir. Daha sonra teoride ve uygulamada yerini alan ***"Beyaz Yaka Suçları"*** kavramını 1939'da sunduğu bir tebliğde ortaya koymuştur. Beyaz yaka suçları, Sutherland tarafından şu şekilde tanımlanmıştır:

"Beyaz yaka suçları, mesleği süresince yüksek bir sosyal konuma sahip ve itibarlı bir durumda olan kişiler tarafından islenen suçlardır." (Bozkurt, 2009, 103)

Sutherland'in beyaz yaka suçu tanımlaması dört temel kriterden oluşur (Beşe, 2006, 472);

a. Bir suç,

b. Saygınlık sahibi bir kimse tarafından işlenmiştir,

c. Bu suçu işleyen kimse yüksek bir sosyal statü sahibidir,

d. Suç, bir mesleğin icrası süresince gerçekleşmiştir.

Sutherland 1940–1950 yılları arasında beyaz yaka suçları konusunda belirli kuruluşlar mahkemeler ve komisyonların kayıtlarını kullanarak yaptığı gözleme dayalı çalışmalarda 40 yılı aşan bir dönemi incelemiştir. Bu dönem içerisinde en büyük 70 endüstriyel ve ticari kuruluşun her birinin en az bir yasayı ihlal ettiklerini tespit etmiştir. Bunlara karşı yalan beyanda bulunmak, patent ihlali, savaş zamanı ticari ihlaller, fiyatları dondurma, sahtekârlık, kusurlu malların üretimi ve satışı ya da bunlara teşebbüs nedeniyle her biri için ortalama 8 adet aleyhte karar verilmiştir (Beşe, 2006, 471).

1979'da Amerikan Kongresi'nin onayladığı İdare Reformu Anlaşması'nda geçen tanıma göre beyaz yaka suçları *"Zimmetine para veya eşya geçirmek veyahut mesleki veya kişisel çıkar elde etmek amacıyla kanun dışı yol veya yollar izlenilerek, hile ve örtbasın da dahil olduğu suçlardır"* (Shantanu, http://www.nliu.com/Art14.pdf) şeklinde tanımlanmaktadır. Zimmet suçunda suç işleyenleri birbirlerinden ayırmak için iki farklı yaklaşım benimsenmiştir (Shichor, Gaines ve Ball, 2002, 99):

- Çaldığı ürünlere ulaşmadan önce de zihninde çalma niyetinin bulunup bulunmadığına bir başka ifade ile iyi veya kötü huylu olup olmadığı ve

- Çalma eyleminin mesleki iş ortamında gerçekleşip gerçekleşmediğine göre yapılacak ayrımdır.

Sosyo-ekonomik tanımının yanı sıra çoğu kişi beyaz yaka suçlarının, suçun işlendiği tutum ve tarza göre diğerlerinden ayrıldığını belirtmektedir. 1981 yılında ABD Adalet Bakanlığı'nın yayınladığı beyaz yaka suç tanımı şu şekildedir. "*Girişimci, profesyonel veya yarı profesyonel mesleki statüye sahip bireyler tarafından aldatma teknikleri kullanmak suretiyle finansal kazanç sağlamak amacıyla işlenen şiddet içermeyen suçlardır; bu kişiler özel mesleki bilgi ve fırsatlara sahiplerdir, özel teknik ve profesyonel iş bilgisine sahip bireylerin gerçekleştirdikleri eylemlerdir"* (Strader, 2002, 2).

Bu tanımda aldatmayı suç unsurlarına dahil etmenin altı çizilmektedir. Ancak failin en azından "yarı profesyonel" olması veya özel teknik ve mesleki bilgiye sahip olması gerekmektedir. Böylece bazı açılardan bu tanımın çerçevesi çok dar kalmaktadır. Beyaz yaka vakalarındaki tüm faillerin profesyonel ya da yarı profesyonel statüye sahip oldukları veya özel yeteneklere sahip oldukları görülmemiştir. Bir vergi sahtekârlığındaki veya sahte beyan olayındaki sanık da örneğin, bu özelliklerden hiçbirine sahip olmayabilir (Strader, 2002, 2).

Beyaz yakalı suç kavramı gündeme gelene kadar suç teorilerinde, *suçluluğun yoksul alt sınıflara özgü bir şey olduğu düşüncesini içeren genel bir önyargı söz konusuydu*. Bu yüzden uzun yıllarca yoksulluğun suçluluğu da ifade edeceği dolayısıyla suçluluğun her şeyden önce ekonomik olarak zayıf olanlarda aranılması gerektiği kabul edilmişti. Zengin ve güçlü ekonomik olarak kuvvetli bir kişinin fail olması söz konusu olamazdı. Ancak zengin ve güçlü kişilerin ekonomik alanda mali boyutları çok daha yüksek olan suçlar işledikleri ve bu suçların ortaya çıkmasını engellemek için birtakım başka suçları da işledikleri ortaya çıkmıştır (Beşe, 2006, 471).

"Beyaz yaka suçları" kriminoloji (suç bilimi) alanında karşımıza çok çıkmayan ve sıradan olmayan suçlar olarak dikkatimizi çekmektedir. Beyaz yaka suçlularını anlatmak için belirli bir saygınlık ve yüksek sosyal statüye sahip ve suçu mesleki iş koşulları dahilinde işleyen bireyleri anlıyoruz. Buradan hareketle yine yüksek sınıfa da haiz olan bazı suçları burada hariç tutmak gerekiyor, örneğin bazı cinayet, uyuşturucu, zina gibi suçlar yüksek mevkilerde de görülüyor olmalarına rağmen mesleki iş prosedürleri ile gerçekleştirilmedikleri için bunlara beyaz yaka suçu diyemeyiz. Diğer yandan yer altı dünyasının zengin üyelerinin gerçekleştirdikleri dolandırıcılıklar da sayılmaz. Çünkü onlar da saygın ve yüksek sosyal statüye sahip bireyler değillerdir (Geis ve Goff, 1983, 7).

Sutherland, yukarıda değinilen ilgili araştırmalarında aşağıda sıralanan saptamaları ortaya koymuştur (Bozkurt, 2009, 103);

- Beyaz yakalı suçları, kanunları çiğnediği için gerçek anlamda bir suçtur,
- Toplumda yalnızca fakir ve zayıf karakterli insanlar suç işlememektedir,
- 'Farklılıkların Birleşmesi' adını verdiği teori bu belirlemeleri açıklamaktadır.

4.2. Beyaz Yaka Suçlarının Özellikleri

Beyaz yaka suçlarını ilgi çekici kılan özelliklerden bir tanesi sokak suçları olarak bilinen sıradan suçlara kıyasla toplumun tüm tabakasının ilgisini çekmemesidir. Sıradan suçlar örneğin sıradan insanların, kriminologların ve adli psikologların da ilgisini çekmektedir. Yüksek sosyo-ekonomik statüye sahip olmanın suçla çok

fazla bir bağlantısı bulunmamaktadır. Çoğu hırsız bu suçu işlemek için bilgisayarlara ve kâğıttan araçlara güvenmez. Buna göre, o zaman eğer suçlar arasında bir ayrım varsa o zaman bu beyaz yaka suçlarını ve şiddet içermeyen diğer hırsızlık olaylarını işleyen bireylerin de birbirinden farklı olmaları gerekmektedir (Poortinga, Lemmen ve Jibson, 2006, 82–83). Beyaz yaka suçu kapsamında aşağıda sıralanan özellikler ortaya çıkmaktadır (Bozkurt, 2009, 103);

- Şiddet kullanmadan mali yarar sağlama eylemi,
- Mesleki konum kullanılarak yapılan bir aldatma eylemi,
- Eylemde özel mesleki hünerler ve fırsatlar kullanılmakta,
- İşletmelerde veya kamu kurumlarında özel teknik ve profesyonel bilgilere sahip kişi veya kişiler tarafından yapılan bir eylem.

Beyaz yaka suçlarının özellikleri sıradan veya geleneksel suçların doğasından tamamen farklıdır. Bu karakteristik farkları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (Jugatwat, http://www.docstoc.com/):

- Bu suçlar; hırsızlar, soyguncular, çeteler, katiller veya tecavüzcüler gibi adi suçlular tarafından değil toplum içerisinde belirli bir mevkiye sahip, örneğin doktorlar, avukatlar, yeminli mali müşavirler tarafından işlenen suçları kapsar.
- Suçun unsurları da geleneksel suçlardan ayrılır, örneğin hile, yanlış beyanat, yolsuzluk, usulsüzlük, yanlış tedavi vb.
- Bu suçlar planlı ve kasıtlı komplolar yoluyla işlenmekte, işe duygu ve yargılar bulaştırılmamaktadır.
- Sosyo-ekonomik suçlar işlendiği zaman toplum buna hoşgörü gösterebilmektedir. Çünkü kendileri de bazen bu suçlara bulaşabilmekte veya bu insanlarla aynı tanımlamaya tabi tutulabilmektedirler.
- Esasen beyaz yaka suçları kendi gündelik işleri sırasında bu suçlara yeltenen orta veya üst tabakadaki sektörel bireyleri tanımlamak için kullanılmıştır. Fakat artık daha geniş çapta ve her sınıftan insanın işlediği mesleki ihlalleri anlatmak için de kullanılmaktadır.
- Sosyo-ekonomik suçlardan aslında tüm toplum etkilenmektedir, hatta yansımaları bazen tüm bir ulusu etkileyebilecek kuvvete sahip olabilmektedir.

- Bu suçlar beraberinde herhangi bir toplumsal damgalanma sonucunu getirmez, oysaki geleneksel suçlarda yüz kızartıcı ve ahlak dışılık gibi damgalanmalar söz konusudur.

- Bu suçların ayrı bir kategoride ele alınmasının gerekçelerinden birisi de bu tür suçların kontrolü, israf, ziyan ve istismara karşı genel toplum sağlığının korunması ve ekonomik sistemin muhafaza edilmesini içermektedir.

4.3. Beyaz Yaka Suçlarının Sınıflandırılması

Beyaz yaka suçlarının tiplerine ilişkin yapılan tasnife göre, bu suçları işleyenler arasında ayrım yapan Bloch ve Geis tarafından önerilmiştir (Beşe, 2006, 479):

- Bireyler tarafından birey olarak (örneğin; avukatlar, doktorlar vb).

- Çalışanları tarafından işverenlerine karşı (Örneğin, zimmetine para geçirme).

- İşverenler için politika üreten görevliler tarafından (örneğin, anti tröst olayları).

- Firma elemanlarının genel kamuya karşı (örneğin, yanlış tanıtım).

- Tüccarların müşterilerine karşı (örneğin, tüketici sahtekârlıkları).

Uluslararası literatürde beyaz yaka suçları genel olarak iki ana çerçevede ele alınmaktadır (Beşe, 2006, 478):

- Mesleki Suç Davranışı (Occupational Criminal Behavior): "Mesleki Suç" ya da "Meslek Suçu" yasal bir mesleğin icrası esnasında kendi çıkarına yönelik kişisel ihlallere ilişkin olmaktadır.

- Örgütsel Suç Davranışı (Corporate/Organizational Criminal Behavior): "Örgütsel Suç" davranışı işyeri/firma veya görevliler tarafından işveren kurum adına işlenen suçları içermektedir.

Mesleki suçlar bireylerin çalışma ortamları içerisinde işledikleri suçlardır. Mesleki suçların en yaygın ve öne çıkanları çalışanların yaptığı hırsızlıklar ve kamu malına zarar vermedir. Bunun yöntemleri ise yaratıcı muhasebecilik teknikleri ile şirket fonlarını çekmek veya çeşitli bilgisayar hileleri ile işletmenin varlıklarını zimmetine geçirmektir. Çalışanların suçları öyle yerlere varabilir ki şirketin iflası ve o şirkette çalışan herkesin işsiz kalmasıyla sonuçlanabilir (Jugatwat, http://www.docstoc.com/).

Sutherland ve diğer bilim adamları, değişen düzeylerde, "suç" ile "mesleki fırsat" arasında doğrudan bir ilişki kurmuşlardır. Beyaz yakalı suçları ile bu alanda geniş bir kavram ortaya çıkmıştır. Buna 'mesleki suç' adı verilmektedir. Bu kavramın ilgi alanına, çalışan hileleri, bir doktorun kasıtlı olarak yaptığı bir operasyon veya bir politikacının aldığı rüşvet girebilmektedir (Bozkurt, 2009, 104).

Mesleki suçlar, özellikle yarar sağlama açısından dört ana bölüme ayrılmakta olup bunlar aşağıda açıklanmıştır:

(a) Örgütsel Mesleki Suçlar: Kurumsal suçlar da denilen bu suç tipinde bir işletmenin lehine olacak şekilde yasal olmayan bir faaliyette bulunulmasıdır (Jugatwat, http://www.docstoc.com/). Bir çalışanın çalıştığı isletmenin yararı doğrultusunda işlediği suçlardır. Burada çalışanın doğrudan elde ettiği bir yarar bulunmamaktadır. Ancak suçu işleyen dolaylı yoldan bir katkı sağlayabilmektedir. Çalışanın, işletmesine yasadışı yollardan kazandırdıklarına karşılık ikramiye veya ücret artışı elde etmesi örnek olarak verilebilir. Tepe yöneticilerinin yaptıkları hileli mali raporlamalar, bu kapsama girmektedir (Bozkurt, 2009, 104). Bu tip suçlar şirketin kar ve büyüme aşamalarının sağlanması sürecinde ortaya çıkan ve uygulanan eylemlerdir (Jugatwat, http://www.docstoc.com/).

(b) Kamu Gücü İçeren Mesleki Suçlar: Güçlü yetkili olan bir kamu görevlisi tarafından işlenen suçlardır. Bu kapsamda, kamu görevlisinin kendisine yarar sağlayacak biçimde, bir kişiye veya kuruma kazanç sağlaması ve kamu kurumunu zarara sokması eylemi bulunmaktadır. Örneğin kamuda rüşvetle iş yapma olayları bu kapsamda yer almaktadır (Bozkurt, 2009, 104).

(c) Profesyonel Mesleki Suçlar: Toplum tarafından güvenilen bir mesleğe sahip olan kişilerin, meslekleri aracılığı ile suç işlemeleri anlamına gelmektedir. Örneğin avukatların müvekkillerinin gizli bilgilerini kullanmaları, doktorların bilerek hastalarının sağlığını bozmaları, muhasebecilerin ve denetçilerin mesleklerini çıkar amaçlı kötüye kullanmaları bu suç kapsamında sayılabilir. Profesyonel mesleki suçları işleyenlere başka bir örnek olarak doktorlar verilebilir. Doktorların karıştıkları hileler, örneğin hayata geçirilmeyen test ve prosedürler için sigorta hasar talebinde bulunmaktan pahalı ve gereksiz muayene ve ameliyatları gerçekleştirmeye, hastaları laboratuarlara, eczanelere veya doktorun bir şekilde hissesinin bulunduğu mekânlara yönlendirmek, belli bir gizli komisyon karşılığında başka doktorlara göndermek ve belirli pahalı marka ilaçları hastaya reçete ile yazarak yerli muadil ilaçları saf dışı bırakmak şeklinde ilerlemektedir (Bozkurt, 2009, 104).

(d) Bireysel Mesleki Suçlar: Yukarıda sayılan türler dışında kalan bireylerin kişisel olarak doğrudan kendilerine yarar sağlamak amacıyla işledikleri suçlardır. Örneğin çalışan hileleri, kişisel vergi kaçırma veya kişisel sağlık sigortası hileleri gibi suçlar bu kapsamda sayılabilir (Bozkurt, 2009, 104).

4.4. Beyaz Yaka Suçlarında Sebepler, Failler ve Kurbanlar

Beyaz yaka suçlarının müsebbibi hırs ve gevşek kontrol mekanizmalarıdır. Bunlar fırsatı ve motivasyonu sağlamaktadır. Kontrol mekanizmaları muhasebe kontrolleri (görevlerin ayrılması ve denetleme yollarının yaratılması), somut veri girişlerinin kontrolleri ve yönetim kontrollerinden (iş koşulları ve ödüllendirme sistemi) oluşmaktadır (Bologna, 1993, 4).

Beyaz yaka suçlarını işlemeye en yatkın şahıslar orta ve üst tabaka üyeleridir. Bunlar; güven mekanizmalarını ellerinde tutan, başka insanların mülklerine rahatça girip çıkabilen, kendi kişisel talihsizlikleri sonucu pahalı bir yaşamı arzu ederek ekonomik zenginliğe kavuşma ihtiyacı duyanlardır. Çoğu zaman suçlarını da makul temellere ve mantığa oturtmaya çalışırlar. Örneğin, mağdur kişinin bunu hak ettiğine kendilerini inandırırlar, ödeştiklerini düşünürler veya sadece ödünç aldıklarını aslında çalmadıklarına inandırmaya çalışırlar (Bologna, 1993, 1).

Beyaz yaka suçlarının mağdurları aslında güvenilmeyecek insanlara güvenen insanlar ve kuruluşlardır. Bu mağdurlar, duydukları güvenden ötürü bu kişilerin yaptıkları faaliyetleri fazla incelemezler ve ardından da kolayca korku, açgözlülük veya kendini kurtarma güdüsüne boyun eğmek zorunda kalırlar (Bologna, 1993, 5).

4.5. Beyaz Yaka Suçlarının Tespiti ve Önlenmesi

Beyaz yaka suçları, gizlilik ve aldanma suçlarıdır. İzler genellikle yok edilir, gerçekler saptırılır, gerekçeler tertiplenir ve kurbanlar üzerine de psikolojik baskılar yerleştirilerek kovuşturmadan caydırılmaya çalışılır. Beyaz yaka suçları, kontrol, güven ve itimat gediklerinin anlaşılması için defter ve kayıtların denetlenmesi, geleneksel muhasebe yöntemlerinden veya beklentilerden sapmaların fark edilmesi ile tespit edilebilir (Bologna, 1993, 5).

Beyaz yaka suçları, her zaman güncelleştirmelerden haberdar olarak ve kendini koruma yöntemlerini uygulamak suretiyle engellenebilir. Örneğin, hiçbir zaman tatile çıkmayan, sahip oldukları koşullara uymayan yaşam tarzı yürütenlerden veya tutarsız ruh hallerine girip çıkan çalışanlardan mutlaka şüphelenmelisiniz. Gerçek olamayacak kadar iyi olan tekliflerden de şüphelenin çoğu zaman gerçektirler (Bologna, 1993, 5).

Her türlü problemde olduğu gibi, beyaz yaka suçlarının çözümünde de insanların eğitimi ve bilinçlenmesi, etik değerler, mahkemelerde zaman aşımı probleminin halledilmesi ve siyasi iradenin tecellisi önemli argümanlarıdır. Ayrıca bu tür suçlarla mücadele eden hakim ve savcılarımızın görevlerini yaparken karşılaştıkları engellerin kaldırılması gerekmektedir. Savcılar kamu adına hareket ederler ve bunun içinde millet ve devlet de vardır. Yani bir ülkenin savcıları ve

hakimleri en üst kişi ve kurumlardan daha fazla milleti adına hareket etme yetkisindedirler (Beşe, 2006, 468).

4.6. Beyaz Yaka Suçlarıyla İlgili İstatistikler ve Zararları

Geçmiş yıllarda beyaz yaka suçlarıyla ilgili literatür sıradan ve cansız bir yapıya sahipti. Ama Gary S. Green'in *Mesleki Suç* kitabında böyle değildir. Green'in kitabı beyaz yaka suçlarının güzel bir sentezini içermekte, ayrıca otoriteler ve bakış açılarına dayalı geniş bir çeşitleme de sunmaktadır. Kitapta çok ilginç teori ve araştırma sonuçları da yer almaktadır. Aşağıda bunlardan bir kısmını açıklanacaktır (Bologna, 1993, 8):

- Toplumun beyaz yaka suçlarına karşı olan tutumu yumuşak değildir. Örneğin bir araştırmacı bir örneklem grubunun %78'inin doğal beslenme ve ilaç kanunlarını ihlal edenlere çok daha ağır cezalar verilmesi gerektiğine inandıkları anlaşılıyor.

- Başka bir ankette ise katılımcıların %88'inin zimmet suçu işleyenlerin, %70'i anti tröst yasalarını çiğneyenlerin, %43'ünün ise yanıltıcı reklam yapanların hapis cezası almaları gerektiğine inanıyor.

- Kurumlar büyüdükçe orta kademe yöneticiler üzerindeki kontrol ve otorite de azalmaktadır.

- Bir araştırmacı da organizasyon ne kadar büyürse tepe yöneticilerinin uyguladıkları kontrollerin aynı oranda azalacağının altını çiziyor (azalan kontroller yasası).

- Bürokratik yapıların hakim olduğu organizasyonlarda suçların daha çok işlenmesini bekleyebiliriz çünkü uzmanlaşma alt birimlerin kendi çıkarlarına hizmet etmeye başlamalarına neden olur.

- Büyük organizasyonlar sadakatin ve bağlılığın teşvik edildiği kültürler meydana getirirler. Bu kurumlar organizasyonel hedeflerle uyuşan değerde, yetenekte ve motivasyonda insanları işe almaya çalışırlar. Sosyal ve ekonomik bağımlılık vasıtasıyla bağlılık beslenir.

- Yöneticiler ve idareciler organizasyonun içerisinde etik tutum ve davranışların en büyük kaynağıdırlar.

- Mesleki suçları cezalandıran mevzuatlar gerçekten çok yetersizdir.

Beyaz yaka suçlarını tüketicilere yönelik olanlar ve işverenlere yönelik olanlar şeklinde ayırıma tabi tutabiliriz. İkinci kategori, yani kurumsal hileler bu

çalışmanın odak noktasını oluşmaktadır (Bologna, 1993, 4). Beyaz yaka suçlarının maliyeti 3 yönlüdür:

- Finansal kayıplar,
- Ekonomik,
- Sosyal kurumlara ve insanların birbirine olan güvenin azalması.

Ekonomik sistem ticari anlaşmalarda alıcının satıcıya ve üçüncü şahıslara güvenmesi üzerine kurulu bir sistemdir. Güvenin zedelenmesi büyük çapta bir ticari maliyet doğurur (Bologna, 1993, 4).

Ekonomik suçların ABD'de tüketicilere ve sektörlere olan zararı 1990'da 114 milyar $ veya gayri safi milli hâsılasının %2'sine tekabül etmektedir. Bu çok hatırı sayılır bir meblağdır. Raporun yazarları ayrıca sektörlerin ve vatandaşların yıllık 52 milyon doları da suçla savaşmak ve kayıplarını tazmin etmek için güvenlik amacıyla ürün ve hizmetlere yatırdıklarını söylemektedir (Bologna, 1993, 4).

Beyaz yaka suçlarının ABD'ye maliyeti yılda 400 milyar dolardan fazladır. Bu Michigan eyaletinin yıllık bütçesinin 10 katına denktir. Adalet sisteminin kaynak kitabına dayanarak sadece 2002 yılında ABD'de zimmet suçundan 10700 kişi itham edilmiştir. Literatür incelendiği zaman soygun, hırsızlık ve motorlu taşıt hırsızlığı gibi suçları işleyenlerin ekonomiye çok daha ağır zararlar vermesine karşın, bu suçlara ilişkin beyaz yaka suçlularına göre daha çok bilgi sahibi olunduğu aşikârdır (Poortinga, Lemmen ve Jibson, 2006, 82–83).

Beyaz yaka suçları toplum üzerindeki tüm cezai hileleri, yasal düzenlemelerin tüm ihlallerini, tüm çalışan hırsızlıklarını, aldatmacaları ve zimmete geçirmeleri, tüm politik ve ticari yolsuzlukları içermek üzere toplumdaki bir kanser türüdür. Sadece gelecekte daha da yozlaşmış beyaz yakalı neslin yetişmesine değil, adaletsizliğin beslediği sosyal yozlaşma içerisinde şiddet suçlarının da artmasına neden olacaktır (Bologna, 1993, 4).

Savcıların beyaz yaka suçlularına yönelik daha kapsamlı inceleme yapmaları için haklı sebepleri vardır. Hepsinden önemlisi beyaz yaka suçlarının federal eyalet, yerel hükümetlere, özel kuruluşlara ve bireylere devasa mali zararları vardır. Gerçekte ABD Yüksek Mahkemesi beyaz yaka suçlarının ne kadar artmaya başladığının ve ağırlığının farkına varmışlar ve beyaz yaka suçlarının kanuni yaptırım mercilerinin yüz yüze kaldığı en ciddi problemlerden biri olduğunu belirtmişlerdir (Strader, 2002, 3).

Birkaç örnek durumu çok iyi izah edecektir. İlk olarak 1980'lerde ABD, "içeriden öğrenenler ticareti" nedeniyle bir sarsılma yaşamıştır. Sonraki araştırmalarda ise

şirket köstebeklerinin gizli bilgilere erişim sağlamak suretiyle devasa karlar sağladıkları ve sıradan yatırımcı gibi diğer oyuncuların bunlardan haberleri olmadıkları için çok zarar ettikleri ortaya çıkmıştır. Dahası bu tip sahtekârlıklar serbest menkul piyasalarına halkın duyduğu güveni zedeleme gibi bir tehdit oluşturmuştur. İkinci olarak, yine 1980'lerin sonlarında ve 90'ların başlarında tasarruf ve kredi piyasası çökmüştür. Bunun bir bölümü büyük çapta gerçekleşmiş çünkü bu kurumların yöneticilerinin geniş çapta hileli uygulamalara bulaştıkları saptanmıştır. Sonuçta binlerce kişi hayatları boyunca biriktirdikleri tasarruflarını kaybetmişlerdir. Son olarak 2002'de, Wall Street kurumsal muhasebe skandalları ile çalkalanmıştır. Bunun en azından bir bölümünün yöneticiler ve onların muhasebecilerinin hatalarından kaynaklandığına dair ciddi iddialar ortaya çıkmıştır. Büyük kuruluşlar iflas talebinde bulununca, bu durum çalışanların, emeklilik fonlarının ve birçok yatırımcının zarar etmesine neden olmuştur. Bunlar sadece örneklerden bazılarıdır. Her yıl binlerce beyaz yaka suçu işlenmekte ve ortaya çıkmayan zararlara sebep olmaktadır (Strader, 2002, 3).

Beyaz yaka suçlarına ilişkin çalışma ve araştırmalar, genelde çeşitli problemler ve belirsizlikler ile karşılaşırlar (Beşe, 2006, 480):

- Yüksek statülü meslekler genellikle kendi kendini düzenleyen bir özelliğe sahiptirler ve yanlış yapanların cezalandırılmasından ziyade sessizlik ve korumacılık kuralları egemendir. Toplumu zararlı mesleki faaliyet ve uygulamalardan korumak için görünüşte hukuk ve etik kuralları mevcut olsa da kendi kendini yönetim çoğunlukla toplum yerine meslek mensuplarının çıkarlarını korumak için kullanılmaktadır. Gerçekten de mesleki uygulamaları kontrol eden hukuki kurallar büyük ölçüde meslek gruplarının kendileri tarafından belirlenmektedir. Daha gelişmiş meslek grupları esas itibariyle işlerini etkileyen yasa yapıcı mekanizmayı kontrol etmektedirler. Mesleki etik ya da disiplin kurullarının mensuplarına verdikleri cezalar uzaklaştırma kınama geçici ya da sürekli olarak lisans ve üyeliğin iptali gibi hususları içerebilir. Geleneksel ceza ve idare hukuku da bu tür suçlara yönelik özel usul ve cezai hükümler öngörebilmektedir.

- Birçok işveren skandal ve şikâyetten kaçınmak için hata yapan elemanlarının sadece istifasını istemekle yetinmektedir.

- Meslek suçlarına ilişkin istatistikî veriler ceza adalet sistemi ya da profesyonel kuruluşlar tarafından sistematik bir temele dayalı olarak tutulmamaktadır.

- Meslek grubunun dışından birisi tarafından, meslek suçlarına yönelik olarak yapılan soruşturmalarda genellikle gizlilik engeliyle karşılaşılır.

- Toplum bu tür suçlara karşı karışık ve belisiz bir duygu ve tavır içerisinde olabilmektedir. Hâlbuki beyaz yaka suçları en az diğer suçlar kadar ciddi

bir suçtur. Fakat sosyal tepki bunu değişik şekillerde dönüşüme uğratabilmektedir.

- Bu tür suçların nitelik ve nicelik itibariyle ciddiyetini tahmin etmek son derece güçtür. Beyaz yaka suçlarının ne miktarda ve ne sıklıkta işlendiğini tespit etmek başlı başına bir problemdir. Çünkü büyük bir çoğunlukla resmi istatistiklerde yer almazlar. Bu hususta veriler ve yorumlar genelde tahminlere dayanır ya da bu konuda yapılacak kriminolojik araştırmalar basın haberlerine ve araştırmacı gazeteciliğin başarısına bağlıdır.

- Bu tür suçlar şirket ve firmaların kendi iç denetim ve teftişleri esnasında ortaya çıkar genelde ilgili hukuk ve düzenlemeler firmaların otonom organları tarafından düzenlenir ve ciddi bir hukuki ya da polisiye sorun olmadıkça kendi içerisinde çözümlenir.

- Mağdur raporları da bu konuda istatistikî bir bilgi vermeyebilir. Zira genel anlamda toplum suçun mağduru olabilir ve hatta söz konusu suçlardan haberi olmayabilir.

- Tanımlamadaki güçlük ve belirsizliklerde bu konuda önemli bir problem teşkil etmektedir. Beyaz yaka suçlarının tanım ve kapsamını belirlemede bir takım problemler vardır.

Bütün bu nedenlerle beyaz yaka suçlarının toplam maliyetini tahmin etmek ve bu suçların tam bir fotoğrafını çekmek oldukça güç olmaktadır. Bu alan sağlam ve güvenilir veri eksikliği nedeniyle hala suç araştırmacılarının ikincil kaynaklara bağlı oldukları bir alan olarak kalmaktadır.

5. Beyaz Yaka Suçlarının Neden Olduğu Finansal Yolsuzluk Örnekleri

Beyaz yaka suçlarının finansal sistem içinde en fazla zarar veren türlerinden biriside hileli işlemler neticesinde zimmete para geçirmek, saygınlık kazanmak, yüksek maaş almak gibi hırsların neden olduğu beyaz yakalı hileler olarak da adlandırılan yönetim hileleridir (Atmaca ve Terzi, 2012, 62).

Hileli işlemler literatürde çeşitli şekilde sınıflandırılmaktadır. Sertifikalı Hile Araştırmacıları Kuruluşu (ACFE) tarafından hileler; varlıkların yanlış kullanımı, finansal tablo hileleri (yönetim hileleri, beyaz yakalı hileler, hileli finansal raporlama) ve suiistimal olarak üç gruba ayrılmaktadır (Terzi, 2012, 44).

ACFE'nin 2008, 2010 ve 2012 yılı raporları incelendiğinde, dünya genelindeki şirketlerin, hileden dolayı yıllık gelirlerinin ortalama %5'ini kaybettiği görülmektedir. Aynı rapora göre şirketlerin her bir hile türünden dolayı maruz

kaldıkları finansal kayıplar Tablo 1'de özetlenmiştir (Terzi ve Kıymetli Şen, 2012, 27).

Tablo 1: Hile Türlerinin Frekansları ve Finansal Zararları

	Ortaya Çıkma Sıklıkları (Frekans)			Ortalama Finansal Zararlar		
Hile Türleri	**2008**	**2010**	**2012**	**2008**	**2010**	**2012**
Varlıkların Yanlış Tahsisi	%88,7	%86,3	%86,7	150.000 $	135.000 $	120.000 $
Suiistimal	%26,9	%32,8	%33,4	375.000 $	250.000 $	250.000 $
Finansal Tablo Hileleri	%10,3	%4,8	%7,6	2.000.000 $	4.100.000 $	1.000.000 $

Bu bölümde hile, yolsuzluk, suiistimal gibi yasal olmayan ve şirketler ile ülkelerin finansal sistemlerine çok büyük etkileri olan beyaz yaka suçlarına ilişkin örnekler[*] verilmiştir.

5.1. Enron Vakası

Finansal Zarar: 1 Milyar $'dan daha fazla

Ne Yaptılar:

Sadece 15 yıl içerisinde, çok küçük bir şirket iken Amerika'nın en büyük 7. şirketi olan ve 40'tan fazla ülkede 21 bin kişi çalıştıran Enron şirketi çok seçkin bir dolandırıcılık vakasına kurban gitmiştir. Muhasebe sistemindeki yasal boşlukları, özel amaçla kurulan iştirak şirketleri ve yetersiz mali raporlama yöntemlerini kullanarak tepe yöneticileri, başarısız sona eren anlaşma ve projelerden kaynaklı milyarlarca dolarlık borçlarını gizlemeyi başarmışlardır. Şirketin açıklanan suçlarından bazıları;

- Teksas enerji piyasasını manipüle etmek,
- Yurt dışında ihaleleri almak için yabancı hükümetlere rüşvet vermek ve
- Kaliforniya enerji piyasasını karıştırmaktır.

[*] Örneklerin oluşturulmasında http://www.businesspundit.com/white-collar-crimes-history-and-how-they-were-unravelled/, (Erişim: 19.12.2009) kaynağından yararlanılmıştır.

Nasıl Yakalandılar:

2001 yılında Bethany McLean'in "*Enron'un Değeri Abartılıyor mu?"* başlıklı makalesinde kazançlarının 55 katı ticari hacme sahip olabilen Enron'un yüksek hisse fiyatlarını nasıl koruyabildiği sorgulanıyordu. Makalede analistlerin ve yatırımcıların Enron'un gelirini tam olarak nerelerden sağladığını bilemeyişlerine vurgu yapılıyordu. Şirket, McLean'in dikkatini bir analistin ona şirketin ilgili raporunu incelemesini tavsiye ettikten sonra çekmişti. Araştırmasında McLean, tuhaf ticari işlemler, değişken nakit akışları ve devasa bir borçla karşılaştı. 2001'in Temmuz ayında Enron, analistlerin tahminlerini hisse başına 3 Cent aşarak gelirini 50,1 milyar dolar olarak bildirdi. Ancak şirket dikkat çekmeye devam ediyordu. Ekim ayında Enron üçüncü çeyrek zararını 638 milyon dolar olarak bildirdi, sermayedarların hisse değerlerinde 1,2 milyar $'lık bir düşüş rapor etti ve SEC'i şirket hesaplarını kontrol etmeye teşvik etmiş oldu. O ayın sonunda SEC'in soruşturmasının daha resmi bir araştırmaya çevrildiği duyuruldu ve Kasım ayında şirket önceki 5 yılın zarar raporlarını içeren mali tabloları yeniden revize ederek 586 milyon $'lık zararı açıklayacak şekilde sunmak zorunda kaldı. Bunu takiben Enron'un muhasebe ve denetleme şirketi Arthur Andersen'e federal bir çağrı gitmesinin ardından Enron'un hesaplarında tahrifat yapmaktan suçlu bulundu. Olayın tüm ayrıntıları ortaya çıkmaya başlayınca yatırımcılar ve kredi verenler geri adım attılar ve şirket iflasını ilan etmek zorunda kaldı.

Alınan Cezalar:

Rick Causey (Genel Muhasebe Müdürü) – 7,5 yıl hapis.

Andrew Fastow (Genel Mali İşler Müdürü) – 6 yıl hapis.

Jeffrey Skilling (Eski Enron CEO'su) – 24 yıl hapis.

Kenneth Lay (Eski Enron CEO'su) – cezaya çarptırılmadan önce öldü.

5.2. WorldCom Vakası

Finansal Zarar: 3,8 Milyar $

Ne Yaptılar:

WorldCom CEO'su Bernard Ebbers, telekomünikasyon şirketindeki hisselerinin tavan yapması ile çok zengin olmuştu. Ancak 2000 senesinde sektör düşüşe geçtiği için WorldCom'un hızlı büyüme stratejisinin bir ayağı olan Sprint ile birleşme anlaşmasının önüne Adalet Bakanlığı engel olarak çıkınca ciddi bir geri adım atmak zorunda kalmıştır. O zamana kadar hisseleri değer kaybetmeye devam eden WorldCom'un CEO'su Ebbers ise bankalar tarafından ciddi bir baskı altındaydı. Diğer sektörel faaliyetlerin (kereste ve yatçılık gibi) finansmanı için

kullandığı hisseler üzerindeki maliyet farklarını karşılamasını istiyorlardı. 1999'da mütevazi bir şekilde başlayan ve 2002'ye kadar ivme kazanarak devam eden tepe yöneticilerinin hileli muhasebe yöntemleri ile sahte finansal büyüme göstererek WorldCom'un azalan karlarını gizleme ve böylece hisse fiyatlarını yapay olarak yüksek tutma eğilimi baş göstermişti.

Nasıl Yakalandılar:

2002 yılında küçük bir denetçi grubu 3,8 milyar dolarlık hileyi ortaya çıkardılar, kısa süre sonra da pek çok WorldCom yöneticisi kovuldu ve SEC, resmi bir soruşturma başlattı. Hileli muhasebe teknikleri kullanılarak milyarlarca dolarlık zararların gizlendiği ve bir miktar paranın da kişisel kullanım için çekilmiş olduğu bariz olarak ortaya çıktı. 21 Temmuz 2002'de WorldCom Amerikan tarihinde o zamana kadarki en büyük çaplı iflas talebinde bulundu (Lehman Brothers ve Washington Mutual'ın 2008'deki iflasları bunu egale etmiştir)

Alınan Cezalar:

Bernard Ebbers – 25 yıl hapis

5.3. Bernard Madoff Vakası

Finansal Zarar: 65 Milyar $

Ne Yaptılar:

Madoff muhtemelen tarihteki en büyük kurumsal skandal ve dolandırıcılığa imza atmıştır. Aslında yapılan devasa bir Ponzi planıdır. Dünya genelindeki zengin bireyler ve şirketleri cesaretlendirerek paralarını aktarmalarını sağlamış ama bunlar üzerinden kar sağlama yerine yeni giren yatırımcıların paralarının bir kısmını kullanarak eskilere sözde getiriler sağlamış, farkını da cebine atmıştır. Başlangıç olarak New Yorklu zengin bir Yahudi işadamının çevresi ve ilişkilerinden faydalanarak şehir kulüpleri ve bağış yemeklerinde ilk yatırımcılarını çıkartmayı başarıyordu. NASDAQ Borsasının eski patronu bu şekilde isim yapıyor ve saygınlık kazanmaya başlıyordu. Ardından o yatırımcıları aramıyor, adeta yatırımcılar ona ulaşmak ve birikimlerini değerlendirmesi için birbirleriyle yarışır vaziyette pastadan pay kapma, somut ve sıcak karları bilerek kıskandıkları arkadaşları gibi olmak için yarışıyorlardı. Madoff ve destekçileri ise bu zinciri yavaş yavaş Avrupa, Orta Doğu ve Asya'ya gittikleri her yere yaymaya başlamışlardır.

Nasıl Yakalandılar:

1999 gibi erken sayılabilecek bir tarihte Madoff'la ilgili ilk şüpheler çıkmaya başlamışsa da, 2008 küresel finansal krizi sırasındaki likidite krizi ve kredi

daralmaları yaşanmasaydı Madoff'un dalaveresi daha uzun zaman fark edilmeden sürebilirdi. Kriz nedeniyle Madoff'un sıcak para kaynakları kesilince ve yatırımcılar da aynı şekilde fondan 7 milyar $'lık nakit erişimi sağlamak isteyince Madoff kendisini ele vermek zorunda kaldı. Zamanında bir yorumcu şöyle bir uyarıda bulunmuştu: "2008 küresel krizi derinleştikçe önümüzdeki haftalarda ve aylarda başka dolandırıcılıklar ve hileli vakalarla karşılaşırsanız şaşırmayın". Sonuç olarak savcılar bu hadisenin toplam faturasının 64,8 milyar doları bulduğunu açıklamışlardır. Bu meblağ Madoff'un 4.800 mudisinin 30 Kasım 2008 itibarıyla hesaplarında erişilebilir olarak duran miktarlardan elde edilmiştir. Şimdiye kadarki en büyük şirket dolandırıcılığıdır.

Alınan Cezalar:

150 yıl hapis + uğranılan zararı karşılamak üzere 170 milyon $ para cezası.

5.4. Allen Stanford Vakası

Finansal Zarar: 8 Milyar $

Ne Yaptılar:

2006 yılında Stanford İngiliz Devletler Topluluğu tarafından şövalye nişanıyla ödüllendirilen ilk Amerikalı olmuştu, ama sadece birkaç yıl sonra sahibi olduğu Stanford International Bank (SIB), yatırımcılara 8 milyar $ değerinde sözde "mevduat sertifikası" satışı yapmış, karşılığında da hiçbir zaman gerçekleştirilemeyecek yüksek kar dönüşleri teklif etmiştir. Dahası, bu sertifikaları satın alanlara birikimlerinin güvende olduğu açıklanmıştır. Yatırımların 1 milyar $'dan fazlası, SIB'in 2001 yılında 1,2 milyar $ olan varlıklarının 2008 sonunda 8,5 milyar dolara çıktığını iddia eden Stanford için özel kredilere dönüştürülmüştür. Ona karşı son zamanda yöneltilen suçlamaların muhtevasına göre, SIB'in varlıklarının yaklaşık olarak 5 milyar dolardan fazlası Stanford'a verilen teminatsız kredileri ve yine abartılı bir şekilde naklettiği "adadaki mal varlıklarını" (Antigua'da yapılan sahte bir emlak anlaşmasından kaynaklı 2 milyar dolar) içermekteydi.

Nasıl Yakalandılar:

Stanford, SIB'e yatırım yapmayı düşünen amatör bir yatırımcının Stanford'un hesaplarıyla ilgili bilgi vermesi için Venezuella'lı finans analisti Alex Dalmady'i tutmasının ardından yakalanmıştır. Birkaç saat içerisinde SIB'in hesaplarındaki 50 milyar dolarlık gediği tespit etmiş ve arkadaşına yatırımlarını hemen geri çekmesini tavsiye etmiştir. Hatta bununla da yetinmeyen Dalmady, Stanford'un usulsüzlükleriyle ilgili bir de makale yazarak Venepiramides isimli İspanyol web sitesinde yayınlanmasının ardından tüm dünyayı dolaşmaya başlamıştır. Businessweek dergisi 11 Şubat'ta hikâyeyi açarak genişleten ilk Amerikan basım-

yayıncısı olmuştur. Birkaç hafta içerisinde mahkemelerde Stanford aleyhine davalar birikmeye başlamış ve devasa, sürüp giden bir Ponzi oyununu planlamakla suçlanmıştır. İşletmesinin tasfiyesine karar verilmiştir.

Alınan Cezalar:

Stanford şu anda Teksas'taki Joe Corley Islah Evinde tutulmaktadır. Bir oda arkadaşı ile birlikte tedavi görüyor. 20 yıllık hapis cezası ve yüklü bir para cezası alması bekleniyor.

5.5. Charles Keating Vakası

En ünlü mevduat ve kredi sahtekârlıklarından biri, Charles Keating önderliğinde Lincoln Kredi ve Mevduat Şirketi tarafından yapılmıştır. Bir avukat olan Keating, Lincoln Motor Company'nin başkanıydı. Lincoln hakkında yüksek miktarda kredi karşılığında şişirilmiş fiyattan arazi satın alan şirketlere göstermelik arazi satışları yaparak kar sağlama suçlamasıyla dava açıldı. Keating, Lincoln'ün bünyesinden 30 milyon dolardan fazla bir parayı 3 yıla yayılmak suretiyle ödemek zorunda kaldı. 23 bin kişi, 200 milyon dolardan fazla bir meblağ karşılığında Lincoln'ün kardeş şirketinden tahvilleri aldılar ve banka memurları da bu tahvillerin mükemmel derecede güvenli ve hükümetin güvencesi altında oldukları şeklinde yanlış bilgileri yayıyorlardı. 1992'de Keating 73 farklı suçtan hüküm giydi ve 10 yıllık hapis cezasına çarptırıldı. Cezasının 4 yılını çektikten sonra temyiz mahkemesi Keating suçunu kabul etmiş olmasına rağmen kararı bozdu (Ivancevich vd., 2003, 116).

6. Sonuç

Beyaz yaka suçları hukuk düzeninin en çok ihlal edildiği alanlardan birisini oluşturmaktadır. Kıyaslarsak beyaz yaka suçlarının görülen örneklerinin hırsızlık, soygun, kundakçılık gibi geleneksel anlamdaki suçlardan daha fazla olduğunu görürüz. Ancak bunlar çok fazla gündeme yansımamaktadır. Beyaz yaka suçlarından ötürü uğranılan kayıplar da geleneksel suçlardan özellikle mali boyutuyla çok daha yüksektir. Amerika örneğinde bu kayıpların her yıl ortalama 200–400 milyar doları bulduğu tahmin edildiği düşünüldüğünde olayın ne kadar ciddi boyutlarda olduğu anlaşılmaktadır.

Her yıl bu suçlar nedeniyle büyük maliyetler ortaya çıkmasına rağmen bazılarına göre beyaz yaka suçları diğer suçlardan ayrılmaktadır. Bazı bilim adamlarına göre aslında diğer yaygın suçlar kadar ciddi ve tehlikeli değillerdir. Bu konu tartışmaya açık bir konudur. Farklı yorumlamalar getirilebilir. Edwin H. Sutherland, sokaklardaki suçun gazete manşetlerine daha fazla çekici geldiğini ve polisin dikkatini daha fazla çektiği halde çok daha fazla ve maliyetli olan süitlerdeki suçun nispeten fark edilmez kaldığını ileri sürmüştür. Bu durumda net olarak ifade ediyor ki beyaz yaka suçları daha tehlikeli ve daha çok hasar vericidir. Hem

toplumu oluşturan bireyler açısından hem de işletmeler açısından meydana getirdiği kayıplar ve zararlar oldukça önemli boyutlardadır. Bundan dolayı beyaz yaka suçlarının toplumu diğer suçlardan daha fazla maliyetli olmasından dolayı bu suçlarla ilgili ceza kanunlarında ayrıntılı ve caydırıcı düzenlemelerin olması gerekmektedir.

Buna ilaveten beyaz yaka suçları içerisinde yer alan ekonomik suçların daha etkin belirlenebilmesi için son yıllarda Adli Muhasebecilik mesleği ortaya çıkmıştır. ABD'de etkin olarak kullanılan bu mesleğin ülkemizde de kullanımı için yasal düzenlemelerin yapılması, bu tür suçların önlenmesi ve tespiti hem dünyada hem de ülkemizde tüm kesimlerin yararına olacaktır.

Kaynakça

Atmaca, M. ve Terzi, S. (2012), *Adli Muhasebe*, İstanbul: Yaylım Yayıncılık.

Aydın, N. (2008), *Türk Suç ve Ceza Hukuku,* 1.Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi.

Ayhan, İ. ve Çubukçu, K.M. (2007), Suç ve Kent İlişkisine Ampirik Bakış: Literatür Taraması, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 30–35.

İnceoğlu, A.A. (2006), *Bankacılık Kanunu'nda Yer Alan Suçlar*, Marmara Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Beşe, E. (2006), Beyaz Yaka Suçları: Kavramsal ve Kriminolojik Yaklaşım, içinde Süleyman Aydın (Ed.), *Yolsuzluk: Nedenleri, Etkileri ve Çözüm Yolları*, Ankara: Turhan Kitabevi, 469–484.

Bologna, J. (1993), *Handbook on Corporate Fraud*, USA: Butterworth-Heinemann Publishing Inc.

Bozkurt, N. (2009), *İşletmelerin Kara Deliği Hile: Çalışan Hileleri*, 1.Basım, İstanbul: Alfa Yayınları.

Dönmezer, S. (2002), *Kriminolojide Suç ve Suçun Niteliği* http://www.kriminoloji.com/Krminolojide%20Suc.htm (Erişim Tarihi: 27.06.2013)

Dursun, S. (2006), *Bankacılık Düzenine Karşı İşlenen Suçlar*, 1.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Geis, G. ve Goff, C. (1983), *White Collar Crime: The Uncut Version*, Edwin H. Sutherland (Ed.), USA: Yale University Press.

Ivancevich, J. M., Duening, T.N. ve Gilbert, J.A. (2003), Deterring White-Collar Crime, The Academy of Management Executive, 17(2), 114–127.

Jugatwat, S. *White Collar Crimes- A bird's Eye View*, National Law Institute University, Bhopal: India, http://www.docstoc.com/docs/38525123/White-collar-crimes---A-birds-eye-view (Erişim Tarihi: 27.06.2013).

Kasap, M. (2013), "Adli Muhasebecilik Mesleği ve Aklama Suçuyla Mücadele", *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3 (1), 121–132.

Payne, Brian K. (2011), White-Collar Crime, USA: Los Angeles, Sage Publications Inc.

Poortinga, E., Lemmen, C. ve Jibson, M.D. (2006), *A Case Control Study:White-Crime Defendants Compared With Defendants Charged With Other Nonviolent Theft*, USA:University of Michigan, The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law.

Shichor, D., Gaines, L. ve Ball, R. (2002), *Readings in White-Collar Crime*, USA:Waveland Press Inc.

Silverstone, H. ve Sheetz, M. (2007), *Forensic Accounting and Fraud Investigation for Non-Experts*, USA, Second Edition, John Wiley&Sons, Inc.

Strader, J.K. (2002), *Understanding White Collar Crime*, USA: San Francisco, Matthew Bender Company Inc, LexisNexis Publishing.

Stwen, A.L. (1995), White Collar Productivity, A Survey of Current Efforts, *Productivity Brief*, 19, APC, White Collar Pruductivity Improvement, Zühal Akal (çev.) Beyaz Yakalı Çalışanların Verimliliği, *MPM Verimlilik Dergisi*.

Terzi, S. (2012), *Hileli Finansal Raporlama: Önleme ve Tespit*, İstanbul: Beta Yayıncılık.

Terzi, S. ve Kıymetli Şen, İ. (2012), Finansal Tablo Hilelerinin Veri Madenciliği Yardımıyla Tespit Edilmesi: Üretim Sektöründe Bir Araştırma, *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 5(2), 25–40.

http://www.businesspundit.com/white-collar-crimes-history-and-how-they-were-unravelled/ (Erişim Tarihi: 01.07.2013).